

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор
за науково-педагогічної роботи
Майя НІКОЛАСВА
_____ 2022_р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 052 – *Політологія*

Освітньо-професійна програма: *Політологія*

ОНУ
2022-2023 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Етнополітологія». – Одеса: ОНУ, 2022. – 23 с.

Розробники:

Хорошилов О.Ю., доцент кафедри політології ОНУ ім.І.І. Мечникова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. "29" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ (Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом ОПП _____ (Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом ОПП _____ (_____)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету МВПС

Протокол № 1 від. "30" серпня 2022 р.

Голова НМК _____ (Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. "28" 08 2023 р.

Завідувач кафедри _____
(В. Попков)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № ____ від. "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 052 Політологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	ДПП_ПНБ_12	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		7-й	8-й
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	14 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20 год.	-
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		80 год.	106 год.
		Форма підсумкового контролю: <i>іспит</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета забезпечення політологічного аспекту підготовки висококваліфікованого фахівця на основі сучасної світової та вітчизняної етнополітології, ознайомлення студентів із теоретико – методологічним інструментарієм сучасних наукових шкіл, які здійснюють етнополітичні дослідження, підкреслити важливість врахування етнічного чинника під час аналізу суспільно-політичних процесів, феноменів та явищ у суспільно-політичному житті українського соціуму.

Завдання:

Головними завданнями курсу є: оволодіти з досліджуваного наукового напрямку; уміти виявляти основні закономірності розвитку етнополітичної реальності в Україні, здійснювати консультування органів державної влади з відповідної проблематики.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ПРОФЕСІЙНІ (ФАХОВІ) КОМПЕТЕНТНОСТІ

загально-професійні:

КЗП 04: базові уявлення про системні закономірності розвитку міжнародних і внутрішньополітичних відносин, механізмів і засобів взаємодії різноманітних суб'єктів політики, діяльності політичних інститутів.

спеціалізовано-професійні:

КСП 05: здатність проводити політичний аналіз і оцінку тенденцій розвитку певних політичних процесів, розкладу політичних сил в конкретній ситуації.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти :

РН 16: у складі груп фахівців або самостійно визначати тенденції розвитку сучасних економічних і соціально-політичних процесів та перспективні вектори діяльності політичної організації, державної установи, професійного колективу;

РН 17: розробляти тактичні та оперативні плани діяльності державних і громадських структур і організацій, дослідницьких колективів у сфері внутрішньо державного і міжнародного співробітництва;

РН 18: з урахуванням глобальних і локальних чинників і тенденцій прогнозувати подальший розвиток політичних інститутів, структур, політичної системи в цілому;

РН19: з урахуванням глобальних тенденцій і на основі правових норм здійснювати управління політико-інформаційними процесами, надавати новини і матеріали для ЗМІ;

РН 24: на основі знань глобальних економічних, і соціально-політичних тенденцій уміти здійснювати аналіз поточних явищ, процесів і тенденцій політичного життя країни/регіону/міжнародного середовища, формувати власні погляди на явища, події, процеси;

РН 25: на основі дослідження політичного ринку прогнозувати зміни розташування сил у політичному полі та можливі події внутрішнього і міжнародного політичного життя;

РН 28: на основі знань вітчизняного законодавства і продуктивного зарубіжного досвіду здійснювати заходи щодо представництва інтересів суспільних груп, громадсько-політичних організацій, професійних колективів у відносинах з державними органами, поширювати інформацію з суспільно-значущих проблемних питань у ЗМІ.

Практична складова: Здійснити порівняльний аналіз даних переписів 1989 та 2001 років. З'ясувати основні зміни у показниках, визначити політичні чинники, що спричинили їх. Зробити прогноз щодо пролонгації виявлених під час порівняльного аналізу тенденцій. Розробити можливі рекомендації для діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в нових етнополітичних реаліях.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Змістовий модуль 1. «Концептуальні засади етнополітології»

Тема I. Об'єкт, принципи, методи та завдання етнополітології

Актуальність вивчення курсу: складна етнічна структура українського суспільства, посилення світових міграційних процесів, плюралізація складу акторів локальної, національної та міжнародної політики. Визначення об'єкту та предмету етнополітології. Принципи етнополітології: науковості, системності, культурного релятивізму тощо.

Методи етнополітологічних досліджень: включеного спостереження, системний підхід, цивілізаційний підхід, аналіз статистичних даних, моделювання, застосування методик демографії тощо. Важливість даних загальнонаціональних переписів населення у сфері здійснення теоретичних та прикладних етнополітичних досліджень. Наукові центри дослідження етнополітичної проблематики в сучасній Україні.

Функції етнополітології та її основні завдання. Зв'язок етнополітології з іншими суспільно-політичними науками.

Тема II. Етапи розвитку етнополітичних знань

Зародження етнополітичних знань в стародавніх Греції та Римі. Вплив процесів грецької колонізації на набуття нових знань в сфері етнополітології. Етноцентризм знань раннього періоду. Витоки концептів етнополітології: «етнос», «народ», «нація», «конфлікт» тощо.

Етнополітична думка епохи Відродження: вплив Великих географічних відкриттів на розширення етнополітичних знань європейців. Формування концепцій народного та національного суверенітету.

Вплив Просвітництва, американської та французької революцій на розвиток етнополітичної думки. Народження націоналізму як політичної ідеології. Перші спроби формування нових етнополітичних спільнот у колоніях (США). Концепції: «англоконформізму», «плавильного котла» та їх сучасна критика.

Етнополітична думка в Німеччині XVIII – XIX ст. Вплив Романтизму на формування розгорнутих етнополітичних концепцій. Етно-лінгвістичні дослідження, збагачення наукового інструментарію науки: поняття «народний дух», «національний характер». Зародження етнографії та етнології.

Розвиток вітчизняної наукової традиції в сфері етнографічних та етнополітичних досліджень: М. Костомаров, Т. Шевченко, І. Срезневський, Ф. Вовк та ін. Сучасні науково-дослідні центри з етнополітичної проблематики: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, Інститут народознавства тощо.

Тема III. Основні напрямки досліджень в сучасній зарубіжній науці

Плюралізм концептуальних підходів в західній політичній етнології: примордіалізм, модернізм, конструктивізм. Основні концепції етнополітології в Західній Європі та Північній Америці: теорія етнічності, концепції модернізації, «етнічного плюралізму», мультикультуралізму, «консоціативної демократії» тощо.

Концепції «залежного розвитку», «внутрішнього колоніалізму», «зіткнення цивілізацій». Теорії глобалізму та світ-системного аналізу про загострення конфліктності сучасного світу (роль етнічних, конфесійних, культурних чинників в цьому).

Аналіз в сучасній західній науці етнонаціональних процесів в пострадянських країнах: концепції Р. Брюбейкера, Е. Вілсона, Дж. Мейса, Дж. Александра-Армстронга та ін.

Тема IV. Етнічні суб'єкти політики

Поняття етносу. Типи етнічних спільнот та наукові концепції етно-політо-генезису. Народ, корінний народ, національна меншина, етнічна та етнографічна група як різновиди соціальних груп та потенційні суб'єкти й об'єкти політики. Дискусії навколо основних ознак, алгоритмів формування й існування, політичного статусу, міжнародних гарантій щодо прав та захисту етнічних спільнот.

Нація як соціально-етнічна спільнота людей, її характеристики. Етнічне та політичне (громадянське) тлумачення феномену нації. Інструментарій конструювання політичних націй: світовий досвід. Національні держави та консолідації як політичне оформлення етнічних та політичних націй. Нації в епоху глобалізації: дискусії щодо існування.

Політичний контекст визначення змісту понять «народ» та «національна меншина». Етнополітичний ренесанс меншин сучасності.

Націоналізм національних меншин. Процеси регіоналізації та етнічної сепарації в сучасному світі: виклик моделі національних держав та міжнародній стабільності. Балканізація як різновид політичного процесу: теоретичне підґрунтя та практичний вимір.

Тема V. Тенденції світових етнополітичних процесів.

Основні чинники етнічних процесів: зміст тактик та стратегій колективної адаптації; культурна дистанція колективів, які контактують; характер розселення групи; ступінь урбанізації суспільства тощо. Світові тенденції в розвитку етнонаціональних процесів. Етнічна диференціація, етнічна дисперсизація, етнічна сепарація як різновиди процесів в етнічному середовищі.

Асиміляція: чинники, різновиди, інструментарій. Етноцид та геноцид як різновиди примусових асиміляційних процесів. Сучасна критика примусової асиміляції. Неприйнятність геноцидних практик етнополітики.

Зміст інтеграційних процесів в країнах сучасної Європи. Процеси «збирання етнічності», «політизації етнічності», «етнополітичної мобілізації». Процеси дезінтеграції в сучасній Європі: чинники, рівні, поточні результати.

Тема VI. Етнонаціональні конфлікти в політичних процесах сучасності

Концептуальні засади вивчення природи міжетнічних та етнополітичних конфліктів: концепція «народних звичаїв» У. Самнера, концепція «раціонального конфлікту» Р. Лівайна та Д. Кемпбелла. Етноконфліктологія Д. Горовіца. Структура етнополітичного конфлікту. Динаміка етнополітичного конфлікту. Тактики управління етнополітичним конфліктом. Засоби нормалізації етнополітичних конфліктів.

Причини загострення етнонаціональних проблем в сучасному світі. Етнонаціональні протиріччя та їх вплив на глобальний та регіональний розвиток. Пошуки шляхів вирішення конфліктів. Роль міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ та інших).

Історична спадщина та вплив сучасних чинників на конфліктний стан етнонаціональних відносин на пострадянському просторі: діяльність політичних еліт, економічні суперечності, конфлікт моделей історичної пам'яті, наслідки етнонаціональної політики попередніх політичних режимів тощо.

Тема VII. Національна свідомість та національна ідея як чинники політики

Групові форми свідомості у бутті етносу, нації. Політична роль етнічних стереотипів та авто-стереотипів, явища ксенофобії та групового конформізму у визначенні колективної політичної поведінки. Національна ідея як засіб колективної інтеграції та мобілізації. Структура національної ідеї.

Концепти: «національний суверенітет», «національний інтерес», «національна безпека» як детермінанти політичного життя великих соціальних спільнот. Суб'єкти та форми визначення змісту концептів — складових національної ідеї.

Національна свідомість та національна ідея в сучасній Україні: плюралізм моделей історичної пам'яті, вплив регіональних, політичних та геополітичних чинників. Наукові дискусії з приводу змісту та засобів реалізації національної ідеї в Україні. Правові підвалини національних інтересів та національної безпеки в Україні. Діяльність Інституту національної пам'яті.

Тема VIII. Націоналізм як суспільно-політичне явище.

Інтерпретація сутності націоналізму в вітчизняній та зарубіжній літературі. Націоналізм панівної та підневільної нації. Етнічний та громадянський націоналізм. Ідеологічна та міфологічна складові у змісті націоналізму. Націоналізм як напрям європейської політичної філософії: етапи, теоретики, реалізація на практиці.

Етапи розвитку націоналізму у політичному процесі Нового та Новітнього часу. Парадокси націоналізму як суспільно-політичного феномена. Дискусії щодо долі націоналізму в умовах глобалізації.

Змістовий модуль 2. «Етнонаціональна політика: практичний вимір»

Тема IX. Зв'язок етнічних та політичних процесів. Держава й етноси

Роль держави в розвитку етносу, нації. Моделі етнонаціональної політики держав: «етнократія», «національна держава», «консоціація», «мультикультуралізм». Проблема національних меншин та корінних народів в етнополітиці сучасних держав: алгоритми вирішення.

Форми державного устрою як засіб вирішення етнонаціональних проблем: унітарна держава, федерація, конфедерація. Види автономії: світовий досвід, українська практика.

Світова міграційна криза поч. XXI століття та її вплив на етнополітику держав світу. Українці в світових міграційних процесах: історична ретроспектива та сучасний стан. Етнодемографічні наслідки війни для українського суспільства.

Тема X. Правові засади захисту національних меншин та корінних народів

Міжнародні правові акти з питань захисту етнічних та національних меншин, корінних народів. Документи ООН та Ради Європи.

Поліваріантність рішень щодо захисту прав меншин на національному рівні. Обсяг прав національних меншин. Гарантії прав національних меншин.

Право народів, націй на самовизначення як одна з основних підвалин системи міжнародних відносин. Закріплення права на самовизначення в

статуті ООН, інших міжнародних документах. Сучасні проблеми самовизначення.

Форми та рівні самовизначення. Умови зовнішнього самовизначення народів, націй. Девіації від міжнародної практики визнання результатів політичного самовизначення етнічних спільнот: невизнані та напів-визнані держави.

Тема XI. Етно-політогенез українців. Сучасний етнічний склад населення України

Основні етапи розвитку українського народу, нації. Політичні, економічні, культурні, екологічні чинники націогенезисного процесу. Розселення українського етносу. Регіональні особливості українського народу-нації.

Сучасна етносоціальна структура української нації. Порівняльний аналіз даних переписів 1989 та 2001 років. Демографічні, економічні, політичні тощо чинники національної динаміки у структурі української нації на сучасному етапі.

Конфесійний чинник етнополітогенезу українців: історична ретроспектива та сучасний стан.

Дискусії з приводу природи сучасної української нації: етнічний чи/та політичний сценарій консолідації. Політика історичної пам'яті як складова націотворчого процесу в сучасній Україні.

Українська діаспора: основні етапи та чинники творення. Сучасний стан.

Етнічний склад населення сучасної України за даними переписів 1989 р. та 2001 р. Основні зміни в кількісному складі та розміщенні. Розселення етнічних спільнот України в територіальному аспекті.

Національні меншини України: історія, соціальний статус, рівень політичної мобілізації. Створення умов для етнокультурного розвитку національних меншин України. Міграційні процеси. Повернення депортованих народів. Закон України «Про корінні народи» 2021 р., Закон України «Про національні меншини (спільноти) в Україні» 2022 р.

Етнічний склад населення Одеської області, міста Одеси: динаміка традиційних груп населення, форми групової організації, участь у суспільно-політичних та культурних процесах області та міста.

Тема XII. Етнополітика в Україні

Роль законодавчих та виконавчих органів державної влади України у здійсненні політики управління етнонаціональними процесами. Загальнонаціональний перепис як інформаційний базис для здійснення етнополітики держави (основні показники перепису 2001 року).

Етнополітика на регіональному рівні. Співробітництво з міжнародними організаціями в справі реалізації етнонаціональної політики.

Транскордонне співробітництво як елемент етнополітики держави: загальноукраїнський та регіональний контексти. Функціонування європейського регіону «Нижній Дунай»: оцінка ефективності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. <u>Змістовий модуль 1. «Концептуальні засади етнополітології»</u>										
Тема 1. Об'єкт, принципи, методи та завдання етнополітології	8	1	1	0	6	11	1	1	0	9
Тема 2. Етапи розвитку етнополітичних знань	10	1	1	0	8	10	1	0	0	9
Тема 3. Основні напрями досліджень в сучасній зарубіжній науці	10	2	2	0	6	11	1	1	0	9
Тема 4. Етнічні суб'єкти політики	10	2	2	0	6	11	1	1	0	9
Тема 5 Тенденції світових етнополітичних процесів	10	2	2	0	6	11	1	1	0	9
Тема 6 Етнонаціональні конфлікти в політичних процесах сучасності	10	2	2	0	6	11	1	1	0	9
Тема 7 Національна свідомість та національна ідея як чинники політики	10	2	2	0	6	10	0	1	0	9
Тема 8	10	2	2	0	6	9	0	0	0	9

Націоналізм як суспільно-політичне явище										
Разом за змістовим модулем 1	78	14	14	0	50	84	6	6	0	72
<i>Змістовий модуль 2. «Етнонаціональна політика: практичний вимір»</i>										
Тема 9 Зв'язок етнічних та політичних процесів. Держава й етноси	10	1	1	0	8	9	1	0	0	8
Тема 10 Правові засади захисту національних меншин та корінних народів	10	1	1	0	8	9	1	0	0	8
Тема 11 Етно-політогенез українців. Сучасний етнічний склад населення України	12	2	2	0	8	9	0	0	0	9
Тема 12 Етнополітика в Україні	10	2	2	0	6	9	0	0	0	9
Разом за змістовим модулем 2	42	6	6	0	30	36	4	0	0	34
ІНДЗ*				0						
Усього годин	120	20	20	0	80	120	14	0	0	106

5. Теми семінарських занять

Не передбачено планом

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Об'єкт, принципи, методи та завдання етнополітології (дослідження предметного поля науки, осягнення особливостей її методології та методик отримання знань)	1

2	Етапи розвитку етнополітичних знань (вивчення сутнісних рис етапів накопичення етнополітичних знань, ознайомлення з теоретичними постулатами ранніх та модерних етнополітичних концепцій закордонних та вітчизняних авторів)	1
3	Основні напрями досліджень в сучасній зарубіжній науці (вивчення проблемного поля сучасної зарубіжної етнополітології: примордіалізм, модернізм, конструктивізм, теорії етнічності, внутрішнього колоніалізму, залежного розвитку тощо)	2
4	Етнічні суб'єкти політики (виявлення сутності та основних ознак етнічних суб'єктів політики: етнос, народ, нація, національні меншини, корінні народи)	2
5	Тенденції світових етнополітичних процесів (виявлення чинників, різновидів та основних алгоритмів розгортання етнополітичних процесів сучасності: етнічна інтеграція та етнічна дезінтеграція, міграції, депонуляції, адаптаційні процеси тощо)	2
6	Етнонаціональні конфлікти в політичних процесах сучасності (вивчення структури, чинників виникнення, алгоритмів розгортання етнополітичних конфліктів. Ознайомлення з основним інструментарієм управління та розв'язання конфліктів)	2
7	Національна свідомість та національна ідея як чинники політики (виявлення основних рис національної свідомості та національної самосвідомості як чинників політичних процесів. З'ясувати структуру національної ідеї)	2
8	Націоналізм як суспільно-політичне явище (Вивчити основні теоретичні постулати зарубіжних та вітчизняних авторів щодо сутності та політичного значення націоналізму. Виявити основні етапи розгортання націоналістичних практик в світовому політичному процесі)	2
9	Зв'язок етнічних та політичних процесів. Держава й етноси (Виявити основні ознаки «національної держави. Ознайомитися зі змістом найбільш поширених моделей етнополітики держав. Виявити взаємозв'язок принципів адміністративно-територіального устрою держав із етнічними чинниками»)	1

10	Правові засади захисту національних меншин та корінних народів (<i>Вивчити основні положення чинного профільного світового та національного законодавства в сфері етнічних процесів та етнополітики держав.</i>)	1
11	Етно-політогенез українців. Сучасний етнічний склад населення України (<i>Вивчити основні етапи етногенезу українського народу. Знати фундаментальні характеристики етносоціальної структури української нації на сучасному етапі</i>)	2
12	Етнополітика в Україні (<i>Запам'ятати інфраструктуру етнополітики в сучасній Україні. Знати її загальнонаціональні та регіональні складові.</i>)	2
ВСЬОГО		20

7. Теми лабораторних занять Не передбачено планом

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Об'єкт, принципи, методи та завдання етнополітології[1]	6	9
2	Етапи розвитку етнополітичних знань[1] [2]	8	9
3	Основні напрями досліджень в сучасній зарубіжній науці[1]	6	9
4	Етнічні суб'єкти політики[1] [2]	6	9
5	Тенденції світових етнополітичних процесів[1]	6	9
6	Етнонаціональні конфлікти в політичних процесах сучасності [1]	6	9
7	Національна свідомість та національна ідея як чинники політики[1] [2]	6	9
8	Націоналізм як суспільно-політичне явище [1]	6	9
9	Зв'язок етнічних та політичних процесів. Держава й етноси[1] [2]	8	8
10	Правові засади захисту національних меншин та корінних народів[1]	8	8
11	Етно-політогенез українців. Сучасний етнічний склад населення України[1] [3] – <i>Здійснити порівняльний аналіз даних переписів 1989 та 2001 років. З'ясувати основні зміни у показниках, визначити політичні чинники, що спричинили їх.</i>	8	9

	<i>Зробити прогноз щодо пролонгації виявлених під час порівняльного аналізу тенденцій.</i>		
12	Етнополітика в Україні[1]	6	9
	Разом	80	106

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять; [2] – написання рефератів, ессе; [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання занять

9. Методи навчання

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи: *Словесні*: лекції (проблемні, лекції-візуалізації), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, обговорення проблемних ситуацій. *Наочні*: ілюстрація за допомогою мультимедійних презентацій.

10.Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Застосовано два види контролю: поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться під час лекційно – практичних занять, а також виконуючи окремі самостійні (індивідуальні) завдання.

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання реферативних доповідей

Підсумковий контроль - іспит

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом на підставі наданої викладачем літератури; вільно та аргументовано викладає вивчений матеріал під час усних виступів відповідей; повністю розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому додаткову літературу; висловлює свої думки, робить висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки, орієнтуючись на вітчизняну етнополітичну ситуацію. Здобувач проявляє креативний підхід до виконання самостійної роботи; проводить аналіз та порівняння вивченого матеріалу.	творчо розкриває сутність практичних питань під час практичного заняття, використовуючи додаткову літературу; використовує теоретичні знання при виконання індивідуальної та самостійної роботи; проявляє творчий підхід в інтерпретації даних статистики та теоретичних постулатів етнополітології.

Добре	добре володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; вільно використовує категоріальний апарат дисципліни; при представленні деяких питань не вистачає аргументації відповіді та застосування додаткової, самостійно вивченої інформації; допускаються при цьому окремі дрібні неточності.	правильно відповів на більшість запитань від викладача; виконав всі індивідуальні та самостійні завдання, але не достатньо повно їх розкрив та не використав додаткову літературу.
Задовільно	володіє навчальним матеріалом та категоріальним апаратом на початковому рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час відповідей та не надає аргументації щодо них.	має елементарні навички виконання завдання; правильно відповідає на половину запитань; виконав на достатньо примітивному рівні індивідуальні та самостійні завдання.
Незадовільно з можливістю повторного складання	студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; не володіє категоріальним апаратом; не може надати чітких відповідей та робити висновки.	не виконав індивідуального та самостійних завдань, але може дати відповідь на декілька питань для підсумкового контролю.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє категоріальним апаратом та навчальним матеріалом	не виконав індивідуальне та самостійні завдання та не може дати відповідь на жодне питання з підсумкового контролю

11. Питання для підсумкового контролю

1. Місце та роль етнонаціональних проблем в сучасному світі: причини їх загострення та шляхи вирішення.
2. Етнонаціональні конфлікти: причини виникнення та шляхи подолання.
3. Психологічний фактор в етнонаціональних конфліктах.
4. Національна свідомість та національна ідея: їх роль в державотворенні.
5. Націоналізм як суспільно-політичне явище.
6. Міжнародне законодавство та міжнародна практика захисту прав корінних народів.

7. Право народу на самовизначення: форми та умови його реалізації в сучасних умовах.
8. Правовий захист національних меншин: світовий досвід.
9. Процеси інтеграції та диференціації в сучасному світі: роль етнічного чинника.
10. Постколоніальні зрушення в країнах Східної Європи: зв'язок етнічних та політичних процесів.
11. Основні засади та принципи державної етнополітики України.
12. Основні тактики та стратегії управління етнонаціональними конфліктами.
13. Розвиток етнополітологічних досліджень в Україні: основні етапи, сучасний стан.
14. Регіональні особливості розвитку етнонаціональних відносин в Україні (на матеріалах конкретного регіону).
15. Духовна культура і життя етносів, націй в умовах глобалізації.
16. Проблеми національно-культурного відродження національних меншин (спільнот) в Україні.
17. Міграційні кризи сучасності: основні причини, політичний інструментарій розв'язання.
18. Етнополітичні установки політичних партій та рухів України.
19. Сучасна етнополітологічна думка в Західній Європі, США тощо (за вибором).
20. Етно-конфесійний чинник в політичному житті сучасної України.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль												Підсумковий контроль	100
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль №2						Іспит	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	

0-34	Ф	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Політологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів /І.М. Коваль (керівник авт. колективу), Л.О. Ануфрієв, О.І. Брусилівська та ін. – Харків: Фоліо, 2012. Розділ 12.
2. Силабус дисципліни «Етнополітологія»
3. Презентації тем курсу, розміщені у Гугл-клас за адресою: <https://classroom.google.com/c/MjI4NjI0MTI4Nzk1> (Папка курсу на диску)

14. Рекомендована література

Основна

1. Андріяш В.І. Державна етнополітика України в умовах глобалізації – Миколаїв: ЧДУ, 2013. – 324 с.
2. Барабашук Г.В. Соціальна ідентичність особистості: теоретичний аналіз розвитку проблеми //Психологічні перспективи: збірник наукових праць – 2014. – Вип.24. – С.20 – 34.
3. Варзар І. М. Політична етнологія: пропедевт. курс: авт. підруч. / І.М. Варзар. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. – 354 с.
4. Вдовичин І.Я., Наумкіна С.М. Формування комплексної міграційної політики як умова забезпечення стабільності країн ЄС //Політикус. – 2019. Вип 2. – С.22 – 27.
5. Гобсбаум Е. Нації і націоналізм, починаючи з 1780 року: програма, міфи, реальність – К.: Укр. Центр духов.культури, 2010. – 288 с.
6. Дідух М.Л. Соціально-психологічні закономірності етнічної індивідуалізації: автореф.док.псих.н. – К.: Інститут психології ім. Г.Костюка, 2016 – 38 с.
7. Історія української етнології. – Режим доступу до ресурсу: <https://bookster.com.ua/istoriya-ukrayinskoyi-etnologiyi/>
8. Казьмирчук М.Г. Етнополітика. – К.: Укр.Січ, 2013. – 360 с.
9. Кривицька О.В. Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України [монографія] / О.В. Кривицька. – К.: ПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 328 с.
10. Ляпіна Л. Еволюція теорії мультикультуралізму в історії сучасної соціології //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2016. – №1. – С.97 – 105.
11. Майборода О.М. Етнічність у міжнародній системі / О.М. Майборода. Вид. 2-е, випр. і допов. – К.: ПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017 – 448 с.

12. Осіпов О. Парадигма транзиту, неопатримоніалізм і етнічні проблеми у пострадянському просторі //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2017. – №2. – С.77 – 97.
13. Підскальна О. Мультикультуралізм як феномен постсучасного світу, Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України, 2016 Вип. 3-4, Вид-во: Національна академія наук України.
14. Руденко Ю. Ю. Проблеми концептуалізації поняття «нація» в українській науці та практиці //Політикус. – 2020. Вип 3. – С.7 – 12.
15. Суперечності ідентичностей в Україні та шляхи їх регулювання в контекстах політики громадянської консолідації української нації / Аналітична доповідь. – К.: ІІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 160 с.
16. Томашевська Є.І. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин: досвід ратифікації в Україні //Політикус. – 2021. Вип 2. – С.155 – 160.
17. Узун Ю.В. Управління міграційними процесами: глобальні та регіональні тенденції // Політикус. – 2019. Вип 2. – С.56 – 65.
18. Шуліка А.А. Мігранти в сучасному прекаріаті: політичні особливості міжгрупової взаємодії //Політикус. – 2019. Вип 2. – С.17 – 21.
19. Явір В.А. Формування етнонаціональної стійкості в умовах російсько-української війни //Політикус. – 2022. Вип 1. – С.201 – 205.

Додаткова

1. Benedikter, T. (2006) Legal Instruments of Minority Protection in Europe – An overview, Bolzano/Bozen URL: <http://www.gfbv.it/3dossier/eu-min/autonomy-eu.html#r9>
2. Hroch. M. (2000) The Social Preconditions of National Revival in Europe, New York: Columbia University Press
3. Актуально: толерантність! – К.: Стилос, 2008. – 48 с.
4. Андерсон Б. «Західний» націоналізм та «східний» націоналізм: чи є між ними різниця? URL <http://www.ji.lviv.ua/n28texts/anderson.htm>
5. Бюбейкер Р. Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі – Львів: Кальварія, 2006. – 280 с.
6. Винайдення традиції /За ред. Е. Гобсбаума та Т. Рейнджера. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 448 с.
7. Вільсон Е. Українці: несподівана нація. – К.: «К.І.С», 2004 – 552 с.
8. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології – К.: Мистецтво, 1995. – 336 с.
9. Вояковський Д. Ментальні кордони в Європі без кордонів – К.: Ніка-Центр, 2012. – 320 с.
10. Гелнер Е. Нації та націоналізм. – К.: Таксон, 2003 – 300 с.
11. Глобальні модерності /За редакції М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона – К.: Ніка-Центр, 2008. – 400 с.
12. Гобсбаум Е. Нації і націоналізм, починаючи з 1780 року: програма, міфи, реальність. – К.: Укр. Центр духов.культури, 2010. – 286 с.

13. Горовіц Д. Д. Міжетнічні конфлікти. – Х.: Каравелла, 2004 – 684 с.
14. Грицак Я. Страсті за націоналізмом [Текст]: історичні есеї. – К.: Критика, 2004. – 176 с.
15. Громадянське суспільство в Україні та «політика ідентичності» – К.: Агентство Україна, 2010. – 76 с.
16. Дельєж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 287 с.
17. Етно-національна структура українського суспільства. Довідник. – К.: Наукова думка, 2004. – 342 с.
18. Кимлічка В. Лібералізм та права меншин. – Харків: Центр освітніх ініціатив, 2001. – 176 с.
19. Націоналізм: Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера: антологія /Наукове товариство ім. Вячеслава Липинського; пер. Ю. Бадзьо [та ін.]; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – 2.вид., перероб. і доп., К.: Смолоскип, 2006. – 684 с.
20. Національна ідентичність. Хрестоматія. Упорядник Т. Воропай. – Харків: Крок, 2002. – 316 с.
21. Панчук М., Євтух В., Войналович В., Котигоренко В., Калакура О., Кочан Н., Макаренко Н., Горбань Т., Ляшенко О., Ковач Л. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: [Монографія] – К.: Інститут політичних та етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2011. – 396 с.
22. Пірен М. Етнополітичні процеси в сучасній Україні. – К.: Видавництво УАДУ, 1999. – 204 с.
23. Сміт Е. Національна ідентичність. – К.: Основи, 1994. – 224 с.
24. Сміт Е. Д. Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка. – К.: Темпора, 2009. – 312 с.
25. Сміт Е. Д. Нації та націоналізм у глобальну епоху – К.: Ніка-Центр, 2009. – 320 с.
26. Сміт Ентоні. Націоналізм. Теорія, ідеологія, історія. – К.: «К.І.С.», 2004. – 170 с.
27. Сорока Ю. Свої, чужі, різні: соціокультурна перспектива сприйняття Іншого – Х.: ХНУ імені В. Каразіна, 2012. – 332 с.
28. Шпорлюк Р. Імперія та нації: З історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусії. – Дух і Літера, 2000. – 354 с.
29. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм. Карл Маркс проти Фрідріха Ліста / Пер. з англ. Г. Касьянов. – К.: Основи, 1999 – 479 с.
30. Юрій М. Т. Етногенез та менталітет українського народу – К.: Таксон, 1997. – 237 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті //Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <https://dessa.gov.ua/about/>

2. Всеукраїнський центр болгарської культури. Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: https://www.hor.net.ua/?page_id=3017&lang=uk
3. Грецький фонд культури. Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <http://hfcodessa.org/uk/sample-page-2/>
4. Меджліс кримськотатарського народу. Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <https://qtmm.org/>
5. Портал німців України. – Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: http://deutsche.in.ua/ua/cms/nemcy_v_ukraine/obschestvennye_organizacii_nemcev_ukrainy/spisok_organizacij_po_mestu_raspolozhenija.html